

Шевцова І.

заслужений працівник культури України
викладач кафедри мистецьких дисциплін
Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради
orcid.org/0000-0002-0956-3593
e-mail: i.shevtsova@uica.education

Старосельська Н.

здобувачка освіти 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри мистецьких дисциплін спеціальність 024 Хореографія,
галузь знань 02 Культура і мистецтво

Коваль С.

здобувачка освіти 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри мистецьких дисциплін спеціальність 024 Хореографія
галузь знань 02 Культура і мистецтво

РЕФЛЕКСІЯ ЖИТТЄВИХ МОТИВАЦІЙ ЧЕРЕЗ ПЛАСТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ДАВНЯ ВЕСНА»

У дослідженні висвітлюється сучасна проблема формування ціннісних культурних орієнтирів молоді та сприйняття художньо-образного змісту хореографічного твору в активній ансамблевій хореографічній творчій діяльності, де важливе місце займають пластичні рухи, зокрема пластичне інтонування – здатність осмислено, свідомо сприймати та виконувати мистецькі твори. Прикладом для вивчення є авторський хореографічний твір фантазія - експромт на основі поетичного твору Лесі Українки «Давня весна».

Ключові слова: семантична хореографія, творчість, пластичний рух, емоційний стан.

Постановка проблеми. На основі функціонального аналізу встановлено, що створення пластичного образу мистецького твору проходить декілька етапів, за якими постановник має визначити: який образ за своїм емоційним відгуком доречний для пластичного втілення; які завдання характерні для створення пластичної імпровізації; яку форму обрати для відображення конкретного мистецького твору, яким чином впливає рефлексія життєвих мотивацій на пластику рухових дій виконавців хореографічного твору.

Аналіз останніх наукових досліджень - в основі лежать твори Лесі Українки.

Мета дослідження. Завдання виявлення етапів формування пластичної культури, відчуття руху як психофізичних якостей людини, визначення засад сприйняття творчого розвитку соціальної культури патерами семантичної хореографії в сучасному хореографічному мистецтві.

Виклад основного матеріалу.

*Була весна весела, щедра, мила,
Промінням грала, сипала квітки,
Вона летіла хутко, мов стокрила,
За нею вслід співучії пташки!
Все ожило, усе загомонило —
Зелений шум, веселя луна!
Співало все, сміялось і бриніло,
А я лежала хвора й самотня.
Я думала: «весно для всіх настала,
Дарунки, всім несе вона, ясна,
Для мене тільки дару не придбала,
Мене забула радісна весна».*

Все починається з моменту, коли зимовий сніг припиняє своє існування, а легка пара виходить з чорної землі, запеченою сонцем. Невеликі стрімкі потоки вливаються до найближчих джерел для з'єднання з прохолодними березневими водами. Природа поступово оживає, виходячи з полону холодної безжиттєвої зими, щоб знову ввійти в новий цикл палаючого ритму, вражаючи людську фантазію своїми чудесами. Зміни відбуваються скрізь: у бездонному блакитному небі, де лунають вигуки птахів; у міських парках і садах, в яких хвиля пробудження дерева, рослини охоплює яскравий спектр кольорів; в людських душах, де з'являється надія на найкраще.

Але життєвий цикл прокидається лише, коли квітневе сонце починає з'являтися через трохи червоний горизонт, коли ви стоїте в першоквітневому кольорі і спостерігаєте за ранковим сходом сонця, ви починаєте розуміти, що наша планета - рідкісна дивовижна перлина в темному віддаленому просторі. Досить стояти посеред ранкових дерев протягом півгодини і споглядати світ навколо без будь-яких почуттів, просто слухайте своє серце, не звертаючи уваги на неприємності та повсякденні турботи. У цей момент все здається настільки дивовижним, що з'являється впевненість: таке чудове місце вже не у всьому Всесвіті. Ви бачите, як природа спить у рідкісних ранкових криках птахів, ви помічаєте ніжні сонячні промені, які повільно висвітлюють ваше місце споглядання. Синя прірва над вашою головою стає яскравіше і яскравіше. Цей океан манить чистотою, запрошуючи заглянути в його глибини. І лише холодна роса не дозволяє нам бешкетувати з мріями, але повертає нашу увагу на інші прості, але дивовижні речі. Квітучі дерева в смарагдових листях нерухомі, як охоронці, що охороняють високу вежу. Рідкісна кількість бджіл все ще над їх квітами. Це ознака неподільності світів тварин та рослин. Бентежить людське серце трохи вологе повітря насичене медовими ароматами. І якщо легкий вітерець пахне, розмахуючи бутонами квітів, ніби намагається прикрасити людське життя своїми примхами та родзинками, це визначає впевнену постать Весни та її сенс у формуванні життєвих мотивацій кожного окремого суб'єкту соціальної діяльності.

Весна - найочікуваніша пора року у житті кожної людини, її завжди зустрічають схвильовано, мрійливо урочисто.

Після довгої зимової холоднечі та негоди всім кортить поспілкуватися з живою природою — власними очима побачити, як прокльовуються з-під землі ніжні первоцвіти, як прилітають птахи і лунають їх дружні співи.

Весна, це відчуття приливу сил, коли виникає велике прагнення насолоджуватися, радіти. Весна ніби надає людині другий подих, виводить на позитивний емоційний стан.

Емоційний стан людини — зумовлений соціальними умовами існування і має особистісний характер. Почуття мають дієвий характер, вони або спонукають або пригнічують активність людини. Емоції і почуття — це своєрідні стани психіки, що накладають відбиток на життя, діяльність, вчинки і поведінку людини. Якщо емоційні стани визначають в основному зовнішню сторону поведінки і психічної діяльності, то почуття впливають на зміст і внутрішню сутність переживань, зумовлених духовними потребами людини.

Саме після глибокого відчуття поетики твору «Давня Весна» Лесі Українки, людина починає замислюватись над тим, яке прекрасне життя, і ці думки не дають потонути у хвилюваннях. Адже радість, естетичне задоволення від приходу весни, гармонійна єдність людини і природи — основні мотиви вірша.

Для поетеси Лесі Українки весна, це коли біль відходить і настає відчуття зростання енергії, сил, бажання отримувати задоволення від життя, та насолоджуватись змінами у природі. Про який біль йдеться? Поетеса писала свою розповідь в час хвороби. Їй було важко, але з приходом весни ставало краще. «Моя душа ніколи не забуде того дарунку, що весна дала» Побачивши зародження нового, життя набуло сенсу. Спокусило на створення щось нового, емоційного. «Творцем може бути кожен, якщо у нього є те, що його надихає» [1, 121].

Відмінною особливістю самореалізації молодого людини — є мотивація ствердження себе як активно діючого серед інших в суспільстві, суб'єкта розвитку. При цьому самореалізація у реальному житті як об'єктивно обов'язковий компонент процесу еволюції в усіх випадках передбачає цілеспрямованість презентації людиною себе соціуму, хореографічне мистецтво задовольняє репрезентаційні вимоги сучасної молоді на всіх рівнях виконавської діяльності. Самозростання, само становлення молодого покоління можна розглядати через призму культури — цінності, звичаї окремої нації, народу. Культура сьогодення має довготривалий розвиток і вплив традицій, хоч певним чином і нівельований.

Творчість — діяльність людини, спрямована на створення нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої

міститься у створенні художнього образу кінцевого продукту - результату творчості. Хореографічна обдарованість передбачає гармонійне поєднання фізичних, психофізіологічних і психологічних даних, природних задатків з особистими рисами людини, що розвиваються впродовж її життя в певному оточенні.

Когнітивні моделі хореографічного мистецтва базуються на музичному

сприйманні, яке враховує динамічний аспект переробки інформації. Що ґрунтуються на принципі «від загального до часткового», який забезпечує актуальне створення художнього образу хореографічного твору, коли сприймання відбувається від цілого до все більш диференційованих структур.

Для створення певних образів важливою складовою є здатність їх уявляти. Творча здібність є одиницею хореографічного і музичного сприймання матеріалу – сенсорного, звукового, інтонаційного, емоційно-семантичного, інтегрально-семантичного.

Перше знайомство з поетичним твором «Давня весна» відбувається ще в дитинстві, в рамках шкільної програми, але дійсно замислитись над основною думкою людина може лише з отриманням певного життєвого досвіду, рефлексія актуалізується у ситуаціях, коли особистість усвідомлює необхідність подальшого розвитку, а життєві зміни приймаються як умови набуття сенсу життя. Рефлексія власного життя включає аналіз смислів унікальних подій життя та міжособистісних відносин особистості, а рефлексія життя іншої людини передбачає аналіз інтеріоризованих життєвих сценаріїв, що визначають суб'єктивну оцінку продуктивності життєвого шляху. Психологічний зміст рефлексії релевантний властивостям та функціям, а саме: як людина рефлексує свій життєвий шлях, за рахунок чого та за яких умов реалізується дана рефлексія. У ситуаціях життєвих змін виникає необхідність ухвалення рішення щодо подальшого розвитку, коли особистість повинна усвідомити ступінь свого впливу, спрогнозувати свої очікування з можливістю реалізації, а також опанувати стратегії аналізу накопичених знань, що становить зміст рефлексивного аналізу свого життя Соціокультурний контекст, у якому здійснюється життєвий шлях, необхідність співвіднесення реальних умов та життєвих устремлінь, розподілу свого досвіду з іншою людиною та інтеграції, готовність до самоактуалізації у момент життєвого вибору неминуче пов'язані з включенням соціально-історичного знання до змісту уявлень людини про життєвий шлях, що дає нове розуміння власної автобіографії і обов'язково народжує намір об'єктивувати своє уявлення у формі життєвого нарративу, зрозумілого іншим людям. У рефлексії власного життя людина акцентує внутрішній план ставлення до життєвого шляху в цілому, звертається до змісту, ходу та результату, аналізу подій життя як фаз розвитку у конкретних умовах. Така рефлексія орієнтована на виділення та розуміння унікальних подій, аналіз, відкриття нових смислів життя. Рефлексія життя передбачає залучення людини до того, що відбувається, встановлення зв'язків між спогадами про минуле та антиципацією майбутнього. Теоретичний аналіз досліджень, присвячених аналізу явищ та механізмів відображення біографічного досвіду, привертає увагу до амбівалентності роздумів.

Таким чином, відзначаються негативні наслідки роздумів, головним чином у ситуації переживання негативних життєвих подій, у людей, схильних до депресивних тенденцій, у тривожних, агресивних людей, у людей, які втратили соціальну підтримку, булімії, песимізму, перфекціонізму тощо, в умовах соціальної ізоляції люди схильні до власного збагачення ціннісно-семантичного полегшення житлового простору, утворення нової парадигми дорослого життя, подолання життєвих криз.

Семантика хореографічних рухів у розгорнутій пластиці виконавців хореографічного твору, де згідно зі змінами емоційних станів трансформується пластичне рішення. Так, саме абстрактне та образотворче пластичне мислення індивідуалізує хореографічну лексику сучасного мистецтва.

Надихнувшись поетичним твором створюється індивідуальна семантика пластичної дії виконавців у возвеличенні краси весняної природи, за сприянням якої людина забуває про хворобу та самотність, та як слідство пластичний образ хореографічного твору, таким чином відбувається процес народження авторського продукту.

Творчий проєкт – експромт по задуму це легкий, лагідний весняний вітерець, який приносить надію на майбутнє. Підготовчий етап побудови пластичного рішення поетичного твору це вибір музичного супроводу, але на нашу думку композиція Антоніо Лучіо Вівальді «Весна» з циклу «Чотири пори року» (Antonio Lucio Vivaldi «La primavera») в сучасній обробці найкраще передає зміст хореографічної пластики. Слід зазначити, що розвиток танцювальної лексики тісно пов'язаний зі структурою музичного супроводу. Так, наприклад, для рухів ніг велике значення має ритмічна основа і артикуляція (штрихи), проте рухи рук пов'язані безпосередньо з інтонаціями музики. Танцювальне па, музичний мотив – це базові одиниці-знаки художніх мов, зіставні за своєю мірою зі

словом у природній мові. В ході загальної діяльності втілюється задум та як результат ц перетворюється у творчій проєкт, який має зворушити глядача, змусити думати та мріяти. Тривала практична творчість в ансамблі, розробка завдання імпрровізацій, вивірення кожного хореографічного руху, поступово на кожному етапі наповнюють його змістом, гармонією, щоб виконання було філігранним відбувається відпрацьовування ансамблевості та виконавської манери.

Будь-яка фізична дія пов'язана з рухом, який у традиційній картині світу служить прикметою життя. Концепт руху належить до основних понять традиційного світорозуміння. Найбільш прозора семантика комунікована з параметром руху. Рух за горизонтальною віссю завжди тією чи іншою мірою відноситься до ідеї зведення, позначення кордонів між своїм і чужим простором, а вертикальний рух часто продукує зростання. Саме з вертикальності починається історія людської культури.

В якості експерименту було поєднано відео, музичний матеріал, поетичний текст та пластичні рухи, а саме виконання хореографічної фантазії - експромту було винесено за межі традиційного сценічного майданчику, на лон природнього ландшафту, що безумовно ускладнило виконання хореографічних рухів та внесло деякі корективи. До переваг такого експериментального рішення можна віднести таку гіпотезу, що експромт зможе побачити та проаналізувати більша глядацька аудиторія, а цільовий глядач – молодь зможе розповсюджувати та обговорювати його на різних соціальних платформах Інтернет ресурсів, що тим чи іншим чином буде впливати на формування ціннісних культурних орієнтирів сьогодення.

Ліричну героїню проєкту «Давня весна» огорнули безрадісні думки. Усім весна дарує радість і приносить подарунки. Ось тільки їй не придбала ніякого подарунка, забула весна про самотню хвору дівчинку. Однак на те вона й весна, щоб будити не лише сплячу природу, а й силу духу у хворому тілі. В душі ліричної героїні прокинулася надія, радість від весняної днини і сподівання на одужання. Вона зрозуміла, що і їй весна приготувала подарунок-можливо, ще більше знаковий ніж іншим:

*Ні, не забула! У вікно до мене
Заглянули від яблуні гілки,
Замиготіло листячко зелене,
Посипались білесенькі квітки.
Прилинув вітер, і в тісній хатині
Він про весняну волю заспівав.
А з ним прилинули пісні пташині,
І любий гай свій відгук з ним прислав.
Моя душа ніколи не забуде
Того дарунку, що весна дала;
Весни такої не було й не буде,
Як та була, що за вікном цвіла.*

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розуміння системи (хореографічного тексту) є процес «перекладу», перекодування з зорової системи на образну, понятійну. Таким чином сучасну хореографію можна вважати «соціально залученим мистецтвом», яке формує естетичні смаки, створює мотивації для рішення соціальних та психологічних проблем, продукує нові культурні ідеали та цінності та надає багатогранні можливості для креативного втілення пластичних образів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. Київ : Наукова думка, 1975, т. 1, 121с.

REFERENCES

1. Lesia Ukrainka. Zibrannia tvoriv u 12 tt. [Collected works in 12 vols]. (1975). K. : Naukova dumka, 1975, V. 1, 121p.